

In promptu upkastade
Annotationer vid genomläsning af
"Dårhushjonet".

Titelen bör innan tryckningen skrivas på särskildt titelblad. Man kunde föreslå ett annat <annat> <ti>telnamn på den filosofiska afhandlingen, men kanske attraherar Dårhushjons titeln mera.

1. ... Psychologien (eller läran om menskosjälen). tillägger..
2. Genast möta lärda termer, som måhända bort och kunnat mera undvikas för den olärde läsaren, som eljest med nöje skulle läsa denna skrift. Så t. ex i stället för den meningen: "de grunda ..... premisser" hade mer populärt kunnat skrivas: De bygga på olika grunder sina lärobyggnader (i Psychologien)
3. - - "på en slutsats" måne ej på flera? Äfven omdömen och abstracta?
4. "själsförmögenheterna" - hellre: själens förmögenheter.

anm. alla själsförmögenheter (De hufvudsakligaste?) Det kan betviflas om t. ex. Africas vilda, ha namn på inbillningskraften .... "reflectera dem" bör väl heta reflectera öfver dem (eller dessa fundera", ((kunde tilläggas för de olärde)) detsamma gäller om functioner (förrättningar)

7. Innehåller ingen sats utan blott en öfverskrift för 8, 9 följ. kunde således börja med 8. och 7 flyttas till sista anm. / utspy, kunde fullare uttryckas "Filosofens ..... -- na" kan sålunda förklaras:

8. Filos. har (vanligen) & (anatomy & Physiologi borde likaledes inom parentes eller i en not för de olärda förklaras, så ock följande lärda termer, der så ej skett)

12. - - Förnufts-själ Petrelli = (som Petrelli kallar förnufts själ)

13. Att organerna äro själens verkningsmedel och verktyg förnekar väl icke heller filosofen: fast han tillägnar själen en inre själfständig (af organerna oberoende) lifsprincip. Skulle denna förnekas af icke-materialistiska läkare?

14. - - "men läkaren kan ..... sjelf" L.e kan ej det. (denna och flera omsägningar borde kunna undvikas i en filosofisk skrift såsom mera naturliga i en populär epik).

15. Kan då icke själen alls verka utan organer? (fast hon i detta lifvet missbrukar dem?) Huru då reflectera öfver sig sjelf m m..

16. Läkarena få här och annorstädes i denna skrift bättre betyg såsom psykologer, än filosoferna. Men som läkarena äro mest materialister, då kunde frågas, hvarföre då de skola anses mest kompetenta att bedöma vårt andeväsande. På samma grund kunde man säga att panteismen bättre bevisar Gud än trosläran, som ock bygger på hypothes af Skriftens sanning, hvilken ock af somliga anses vara a priori obevislig utan cirkulus eller petitio principii.

18. Skulle då själsförmögenheterna rubbas i döden? Mig synes antagligare, att en rubbning i organerne ej <d>rabbar sjelfva själsförmögenheterna, utan blott deras utöfning.

19. Månne ej heldre heta: förståndets bruk? Är ej själen herre i huset? Hvarföre då så mycket beroende af yttre tillfälligheter?

20. Graniologin är väl mer problematisk och ännu i sin linda.

22. Bibelens Lära antar ju att själen kan efter skilsmässa från kroppen känna sällhet i paradiset - äfvenså i hänryckning

24. Denna inconsequens synes böra korteligen bevisas, t. ex. med liknelsen liksom de 5 sinnen ha sina verktyg. Men jag kan ju ock lika väl vilja bruka den venstra hand, som t. ex. han<d>slag.

26. Anm. Mån detta ock medges i all andens verksamhet, äfven d. öfversinliga?

27. "Animus negue cum adest videtur, negue guum abit". -

29. Har icke själen förmåga att se, hvilken är grund att ögat kan ministrera? Hvarför ser då den dödas öga intet?

30. Hvarföre skulle de inre sinnen nödvändigt ha organer, fast de yttre hafva det? Kunde man här fråga.

31. Hvad bevisa detta antagande, helst i afs. på ting öfversinl.

33. "ab effectu ad causam recte concluditur"

34. Ej: ordsak utan: orsak (ursache)

35. Månne ej förståndet kunde här heta: Förnuftet (hans förnuft)
36. "Menniskan" - Hvilken? Förmodligen tänkare ex professo
37. Essentia tingens inre existentia deras yttre varande (esse existere) epfenomn
39. Motsatta äro väl ändå materiella och immateriella ting (kropp o sjel)
40. Monn ock kroppens krafter och kroppen äro synonymmer? Än en död?
41. I afs på grundämnet och väsendet äro de väl ändå motsatta.
42. "förörljelse" guid? - "Essentia begreppet abstrah. af gråsten": Undr hva?
43. I speculation öfver själens andeväsen är ej så godt ge metafysiken afsked.
44. Auctor har ju påstått att både kropp och själ ega substantité som likväl här genom ordställningen synes bestridas.
45. Den kära Petrelli får här ett nog dåligt betyg ... men ..
46. Si här vinner metafysiken nåd.
47. <hebreiskt ord> I. <grekiskt ord> har Skriften ofta bredvid <hebreiskt ord> <grekiskt ord>, kunde ej <hebreiskt ord> tydas som den animala principen?
48. Men Kristus lefver i mig och "jag lefver" synas Apostelen sätta kontradiktoriskt. Hvarföre ej likså det djuriska o andeliga i oss?
49. Ingen filosof vill väl påstå sig ha 3 själar således en Hyperbole! Men månne auktor såsom sjelf filosof får nyttja denna retoriska figur?
50. Ho skall gifva psychologier åt verlden när filosoferna deras fabrikatörer sålunda afdankas?
51. Nog hårdt mot filosoferna. Ej kunna de väl anse kroppen vara ett lefvande väsende, utan i förening med själen? "någon annan slut" skriffel. = något - eller någon .... slutsats
52. Folkomdömet synes mig anse själen att vara människans väsende kroppen dess verktyg - -
57. Undersökning och tänkande i all "ära" borde kanske tilläggas

58. Invändning: Suparen känner att supen är god, den forskande nykterhetsvännen nekar det. Hvem har rätt?

59. Hebreerna voro ej så obildade. Dessa ord hvarmed själen betecknades, togos väl i första betydelsen att betyda lifslust (<hebreiskt ord> dock sjelfva lifvet), men att <hebreiskt ord> med tiden fattades såsom betydande själen synes bland annat af ordspr. 20. vs., som handlar om andeligt ljus.

60. Nishmoth är såsom status constructus enligt min åsigt substansen, som af Kajius förtydligas, så att den ursprungliga bemärkelsen af dessa ord vore "fläckten lifvens (respiratio animarum). Båda orden tagas eljest mer synonymt, men sammanställda, synes mig <hebreiskt ord> vara villkor och <hebreiskt ord> uttrycket deraf.

61. Detta <hebreiskt ord> betyder väl ursprungligen fläckt Job. 41: 13 och derefter djurlif <grekiskt ord>, som yttrar sin tillvaro genom respiration (andedrägt) 1 Mos 35: 18 / 3 Mos. 17.11. Men att <hebreiskt ord> ock betydde hos Hebr. den förnuftiga själen (känslornas och böjelsernas säte) synes af flera ställen i Skriften 1 Mos. 34 (kärlek) Ps.42.3 (längtan) Ps.143:8 (andakt) 1 Sam. 20.4 (tanke) Klagovis 3.20 /minne/

61.Denna § vill jag ej ovillkorligt bestrida, helst Hebreernas <hebreiskt ord> och <hebreiskt ord> synes liktydiga <oläsligt ord> att de båda uttyda hjertat såsom själskrafternas centrum ; hvilket ock Frälsaren antyder. Men då hjertat utdriver tankar, mån detta kullslår satsen af Plato, gui "rationem in capite sicut in arce posuit", då man härimot sätter hjertat i bröstet, som nu auktor vill ha till residensstad och kassera hufvudet, hvilket väl för filosofen blir dårhushjons aktigt, helst filosofen vill ha allt i hufvud först, att derfrån sjunka till hjertat, såsom maten från mun i magen. "Men magen har dock mer välde öfver maten" kunde man svara. Hjertat har ock mer att säga i själen, än man vanligen vill medge. Man behöfver ej derföre mista hufvudet.

62. Pneuma <= grekiskt ord> och spiritus motsvaras väl närmast logos <= grekiskt ord> i Prosaisk mening ratio (meus)

63. Själens lif anser väl nu allmogen för att betyda det andeliga lifvet i trones ljus.

64. Den olärde tar ej <grekiskt ord> i primitiv mening som tycks vara lifsytring af det djuriska lifvet i alla.

65. Men alla djur ha ju ock en lifsprincip. Hvad skall då dignoscera den himlaburna "lefvande anden som Gud inblåste i Adams näsa ifrån djuren som ock känna, förstå m.m.?

F. (Åter förer oss auktor till flinthårda filosofer <som> kunna klämma oss, så att vi knapt få andas, utan att nödgas grubbla om det är <grekiskt ord> eller <grekiskt ord> - - - Dessa första ark som äro mer filologico filosofiska borde måhända ställas såsom företal till skriften, då den trycks)

66. Medgifver att saken ock har hemligh. och djup ...

67. Dessa grundsatser äro ej contradiktoriskt motsatta liksom det afdöda blodet ej strider mot hjertat och luften, hvaraf det får nytt lif och högre färg.

69. Här omtalas 2 slags logik, ehuru den blott är en. Också syns auktor skänka filosoferna förnuftslogiken, som här debiteras föra ett utsväfvande kondukt.

70. Men i treenighetsläran måste det dock tros. Skall här den högre förnuftslogiken fram?

71. Önskeligt hade varit, om filosoferna skulle dermed försökt o lyckats.

72, 73 Filosoferna kunde säga: Vi kunna ej här mathemat. bevisa.

84. Är denna beskyllning fullt befogad?

86. Ehuru <grekiskt ord> ursprungligen betyder det animala lifvet och pneuma < = grekiskt ord> själen (och dess yttring) så medgifver auktor att <grekiskt ord> ock tager att betyda den odödliga själen, då kan ju ock pneuma < = grekiskt ord> få flytta upp och betyda Guds anda och andans nådeverk i menniskosjälen (hvilket väl ock pneuma < = grekiskt ord> = anden etymologiskt bemärker) och då kan ju pneuma < = grekiskt ord> o´ <grekiskt ord> hänföras till hvarandra.

87. Försoningen rör ju både förstånd och vilja.

88. Hjertat och viljan synas mig i religiösa skrifter vanligen tagas att betyda detsamma.

90. Skulle då Gud ej ega substantialité?

91. Theorien är dock för praktiken (såsom berg för jorden)

92. Läkare äro nog ock svaga i ty fall. - "Läkare läk dig sjelf" vore ett ordspråk till många nödigt att ställa.

95. nb. såvida han ej sjelf är lifvad af Kristi anda.

114. Då filosoferna statuera själen såsom ett ens simplex, så vilja de just derigenom höja sig öfver läkarens materialistiska (låga) ståndpunkt. - Hvarföre skulle ej en kraft kunna fortplantas genom generation?

116. En princip o' de 3 böra vara ett. Då blir människan äfven häri treenighetens beläte....

<brandskadat hörn> hypothes tyckes ej vara så oäfwen, genom sin vilja" etc. Men om filosofen är rätt nöjd med sin tillvaro och ståndpunkt, om han blefve frälst från afgrunden?

127. "Själen skall vara fri och alltmer lösgöras från stoftet och är kroppens herre, ej träl Verktögen skola ej binda utan tjena den."

130. Hvarföre skulle motsatser kunna ha en gemensam bestämning och ej flera? - Dör är negation af lif och kan ej i sam<m>a mening coexistera med lifvet.

132. Detta synes ju vara Auktors antagande, eftersom ju lifvet är öfverallt i kroppen och kroppslifvet är själens.

135. Hedniska folk ha väl trott själens odödlighet men ock betviflat den. Dock medgifves, att de hedningar, som ej sjunkit djupare i råhet eller stigit i öfverklökhet synas varit mer benägna till dn tro.

137 "Tiger"? heldre: ett (liksom) osjäligt kreatur.

139. Att själen är overksam i sömnen, utom då man drömmer behöver bevis, men synes mig ej nödaktigt bevisa, att "intet sker i själen, som ej sker i kroppen. (Om själen tänker, drömmer sig till China, ej behöver kroppen möda sig med den resan?

L. Hvar har den farit?

140. grunden till själens verksamhet är väl <brandskadat hörn>

141. huru segra i den frestelsen?

143. "En rumsförändring är detsamma som tiden", synes vara en egen definition på tiden eller identifiering deraf.

147. Är då själen borta fast dess organer äro kvar? -auktor lutar nästan till mat. åsigt.

149. Nog strängt. Filosofer erkänna väl ock sin ofullkomlighet

M. 153, Början till allt lif (d. innersta principen) hvilar när " d. Fördolde",

154. Något dylikt sker väl ock med mensko-aflelsen.

156. "Den fina världens anständighet" vill ej tillåta en slik undersökning.

158. En "fåne" lär föga vara kompetent domare i så djupa saker.

160-164 Vågade hypoteser!?

155. Hvarföre kan ej lifsprincipen finna i båda (för att sen meleras?)

156. Men "själen är ju kroppens lif." Man skulle deraf tycka, att den lefvande själen skulle då vara före den lefvande kroppen.

161<?> Hvad sanhang <sammanhang?> Augustini lära om odöpta barn har med det öfriga i denna § ligger ej så som borde, i öppen dag;

165. Nog har ock det ofödda barnet hunger..!

166. Födelsfläckar härröra väl af något (helst hos fadren), hvarpå modren under hafwande tillståndet nogare fäst sig.

167. Johannissprång i moderlifvet var väl något utomordentligare.

178. Anm. Filosofen vill väl vanligen skilja den sinliga åskådningen från "öfversinnliga begrepp (idéerna) så att förnimmelsen af ett hus ej är öfversinlig och idé af t.ex. evighet ej är sinlig. - Men nog ha de båda förnimmelserna här en närmare kommers.

<brandskadat hörn> väl ändå existera, utan att uppenbara det <brandskadat fält> skall råda öfver böjelserna etc", menar filosofen, <brandskadat fält> han derföre nekar böjelsernas etc. inflytande på förnuftet?'

185. Således skulle då själens verkande kraft ligga i materien Huru står det tillsammans med själens frihet i öfversinligt?

186. Viljan är ond af naturen och blir god genom nåden!

188. Men är ej filosofen nöjd med en förnuftssjäl, som har en betingad frihet (eller kan få den?)

Q.

191. Egoismen visar sig väl förut? -

192. Var Napoleons hjerta dertill för stort eller för litet?

198. Kött är allt medfödt den nat. <urliga> m<änni>skan. (Se förspråket till Romarbrevet. <) >

207. Menniskan skapades med fri vilja och någon slags frihet har den äfven efter syndafallet qvar, fast ej in Spiritualibus.

208. Här få alla filosofer lida för Kants reine Vernunft.

213. Härmed förnekar icke Auktor strid mellan kött och anda i Biblisk mening - (kunde vara en not under denna §)

216. Anden är i theol. mening en Nådens verkan af Guds Anda.

217. Den bildas i denna mening, då ej af Organers.

220. Hvarföre icke i Psychologien ock?

224. Till Guds kärlek hör väl att Han vill göra andra varelser lyckliga. Men det fullkomligaste saligaste väsende var Han förrän werlden war. Att tillägga Gud något slafveri, hans intet i egen lycka tycks nog vara "ett hårdt tal". Åtminstone lutar det nog mycket till antropotism.

225. Beskyllningar mot filosoferna är nog <brandskadat hörn> Filosofen vill väl ock behålla både kropp <brandskadat hörn> fast han söker särskilt betrakta hvardera <brandskadat hörn> subject och object kopulerade af sjelfmedvetandet, såsom lifvet som förenar tanke och vilja, eller innehåller tanke och vilja förenade. Nog vet väl filosofen, att sjelfmedvetande är ett villkor för allt vetande och sjelft det ursprungliga, huru skulle han då kunna anses abstrahera från sitt subject till sjelfmedvetande, som är för honom det enda i sig primitivt vissa, som betingar all åskådning, förnimmelse och vetande?

226. Det ursprungliga sjelfmedvetandet (ratio) är i denna mening grund till all tro, hvarpå sedan hvilar det genom slutledningen härledda me<dve>tandet. Hvad angår Egoismen, som är dels utdöende, skrifteligt lifstillväxande och twärtom, hvaraf man kunde sluta att "de som ha egoismen spridd kring hela varelsen" skulle vara mindre ingåagna i det rätta lifselementet, <oläsligt ord ell. förkortningar> Egoismen inom en punkt blott?

227. Anm. Jaget kan ej existera utan subject och object, ty är den ingen som vet (subj) och intet som vetes (obj) så är intet vetande sål. intet sjelfmedv. (intet Jag)

229. Mig synes, att då lifsprincipen är en borde och medvetandet betraktas såsom ett, ehuru olika afficieradt. (Men

230. jag är för svag att häri tvista med de lärde)

231-9. Äro ej alla själsförmögenheter subjectiva. Eller hvad auctorité och bevis för denna delning och klassifikation?

24<?> <brandskadat hörn> ---utid. Det kommer an på hvad filosof det <brandskadat hörn> ---instone känna vi flera, som ödmjukt vördat <brandskadat hörn> ---omen, såsom den högsta visdom, just derföre att <brandskadat hörn> ---ro de djupaste tänkare. Dylika borde dock undantagas

24<?> Ädlare känslor (imt sublimare, au<oläsl.bokstav> (himmelska) Norrsken är ej så god bild för de warma känslorna.

245. (Se anm. 243. Eljest afskräckes man från filosofi! -)

246. Beherska och dämpa tycks höra till samma departement der Förnuftet hittills varit Krigsminister, der den ej resignerat, såsom i "därhushjonet" Men alfvarsamt sagdt, då måste dock medges att lustar och begär kunna kufvas dels af förnuft dels af vilja, särdelses då En högre ande gjort dem energiska.

247. Auktor talar om det nat. blinda (förmörkade) förnuftet - ej om det andl. uplysta som ser och är i det absol. förnuftet.

248. Stora sanning (nb tillämpad på nat. människan) Anm. Passioner ha visst alla, fast ej alla kunna lika hålla dem i styr.

249. -auktors föreställning är tvärtom och auktor är ock filosof men här talar väl om filosofer till profession (storgubbarna) märkl. är att Guds ande låter människan förstå med hjertat - och i så måtto står på auktors sida

251. Att passionerna skola vara högsta hönsen, deremot profetera väl viljan och förnuftet. att viljan ej ens får ega någon magt öf<ve>r dem tycks behöfva förklaring.

252. "Skorra" kan tålas, men "baxnas" skulle Sv. Akademien utrycka

253. Bland Dumboms axiomer var och denna: "Han trodde ögat skapt att se" Men invända kunde man dock att själen ock ser hos en blind genom tankar föreställn. inbilln. &tc.

255. Den nat. människa har väl i det yttre någon viljans frihet. Den af nåden fattade äfven i det andel.. (öfra haemis feren <?>)

256. Huru oborstad lærer ej Auktor här förekomma mången fin och bildad filosof. - Mörk är nog målningen - men -

257. Heinroth har dock en djup vördnad för Kristendomen, således äfven om försoningen, återlösningen dess grund nämner han väl.

258. Köttet tages än vidsträcktare än att blott betyda passioner. Det syftar på alla nat. kropps och själs-krafter.

263. "Man söker blott att bärga sig", svara här tusen.

264. Men den sanna, eviga äran och härligheten förehåller ju Guds ord

265. Äfvenså "rättslig frihet" af Sonen.

266. Äfvensom magt öfver de orena andar, seger öfver verlden &ct

S. 275. Man kan dock på en gång i ett hänseende vara glad, och ett annat sorgsen ("Jag är i outhärlig glädje i all bedröfvelse".)

277. Finnas då en organ för hvardera passion! - och har Gud skapat organ för t.ex. hat, som han dock fördömer?

278. Exempel gifves dock på fyllhundar, som i supperperioden dock ätit sina mål - och på bröllop supit bastant på maten - ehuru medgifves, att aptiten minskats, då de blifvit i bränvin mera vattlaggda.

279. All strid är väl obehaglig och i så måtto plågsam.

280. Anm. Äfven omvända kunna återfalla, ehuru omvändelse är det säkraste preservativet mot recidiv.

281. I st för: "d.v.s." kunde sättas: Såsom i allmänhet &ct. Anm. Hemliga passioner äro de som man ej märker förr än de af någon orsak retas och röras. - -

T. 282. Temperamenterna äro väl hos alla mer eller mindre temperade.

284. Är ock försonlighet en "hemsynd"?

292. En tiger är grym, men kan ej sägas hata.

293. Får ingen af åberopade auktorer (ej ens Heinroth) anses förd. från "det nat. s<oläsl.bokstav>tillståndet, (fastän de beskrifva det såsom det visar sig i snyggare taflor?)

295. Heinroth lär härpå svara: hon får väl ändå tukta sitt kött med andan, fast temperamentet har fin ton och färg. Tönen må blott ej dissharmoniera och färgen hållas ren!

296. Men Gud är ju den som tempererat olika temperament, då det syndiga deri undantages, att t.ex. Luthers ifver och Melanchtons betänksamhet skulle båda tjena Kristi och Guds rike. Men äro då dessa temperaments olikheter synonyma med omoraliska passioner?

297. Absol. kärlek finnes ej hos Petrus, men väl relativ, ej ren från mensklig brist och besmittelse, men ren till driften, tänd af Kärlekens anda.

298. Vågsammare landtmäteri! Här blir väl tvist vid planläggande &c

302. Ej så oäfwen Hypothes! Sann Kristendom återställer Guds beläte, som beskriver hvaraf ett "aeguale temperamentum omnium qualitatum".

303. Arfsynden grundar väl icke några rättigheter, utan blott påståendet derom.

304. För så vidt de äro medfödda kan väl m<änni>skan ej egentligen sägas rå för dem, men rätteligen imputerar de dock inför helighetens lag, som fördömer allt lyte, helst då det ej ens erkänner än mindre läkaren och läkemedlen anlitas.

U. 314. En motsägelse synes vara här, att djuren sakna förnuft (h.e. äro utan förnuft) och straxt derpå få det videtur att de äro förnuftigare än men<ni>skor, som dock hafva förnuft. Meningen är väl att synas vara förnuftigare eller handla förnuftigare.

315. Det låter materialistiskt. Skulle således djuren ha lika godt förnuft, som vi, om de hade bättre Organer. Märkvärdigt att Gud blott i människan säges inblåst en lefvande anda (Se 1 Mos 1<?> & Scrivers Sjalaskatt 1 Del)

316. Har då djuren själ? Ock är d. egentliga själen en annan än förnufts-själen?

317. Apostolen säger väl i Rom. brefvet att lagen är inskrifven i människans hjerta. Men då han i 2 Cor 3.3 talar om hjertans taflor, då syftas på det intryck, han gjort på deras hjertan. Saken kan väl här komma på ett ut, men citation af ett Bibelspråk bör vara trogen att ej ge lastarenom rum (Ebr. 8 10)

322. Frågor röja visshet.

3<två oläsl.siffror> Problematiskt! - Under uppväxten och i starkare ålder och mer arbete behöfves mera föda. -

327. Äfven förderfvet (det medfödda) i själen kallas af Paulus för kött (Se förspråk till Romarbrefvet)

328. Skulle då själen vara aldeles ren, om den ej retades af passionerna från kroppen?

329. Är tanken så fånglad af stoftets band?

330. Något hårdsmält spis för filosofer! Auktor synes för mycket skjuta förnuft och vilja åt sidan och sätta hjertat i stället. Men nog talar väl den heliga skrift ofta om att betänka och att vilja i "det moraliska elementet" - Medgifves dock att hjertat er innersta principen såsom analogien med kroppen visar. Bekant är att man ansett viljan vara för själen, hvad kött hjertat är för kroppen.

336. Nog hårdt dom! Såvidt ej här talas hyperboliskt. Men hyperbole vill ej väl passa i filosofisk stil... Finns då ingen Gudsfruktan m.m. bland civiliserade? Trifs ej själva Kristendomen bättre i Europeisk civilisation, än i Asiatisk råhet? - - Civilisation i ära! Men nog äro s.k. bildade ofta otillgängliga för det rena sanna <oläsligt ord> lifvet.

341. Sjötermen passerat kunde rent af här öfversättas med gått igenom

345. Men hufvudet håller ju styr på hela lekamen. Hufvudet bildas ju först i moderlifvet. Huru då filosoferna låta auktor taga hufvud af dem?

346. Än inflytandet af ljuset o´ mörkrets andar på tankarna?

349. Detta Apost. språk är ock inom trons område ej sällan en erfarenhet.

351. Inbildningen är tämeligen självfrådande i lifligare naturer, o´ t.ex. i drömmen. Men ej vill väl det mörkrädde besvaras af tanke på förfölj. spöken.

360. Dygd i kristelig mening (= tro) kan ej vara synd. Men här menas ej den.

365. Här synes auktor låta förståndet operera före viljan o´ bestämma den. Men det synes ej consequent med 366 den deduktion att "hjertat förstår." (Se f not)

372. "tjufknep" kunde kanske nedprutas till grund-villfarelse eller något mildare.

411 Gerlachs commentater och de s.<om> varit hans föregångare i tolkningen af Rom 7 sl. <okänd förkortning?> Bengel & Spener hafva velat förebygga den läran, att en troende kristen kunde vara en syndaträl. Men att en kristen är syndig förnekar han väl icke.

413. "Lagen har ingen magt? (heldre: ingen rätt - &c

A. 415 "Vara en slaf" är ju direkt motsats mot frihet. Heldre: "Känna sig vara, ej vilja)

418. Ehuru detta för filosoferna torde synas vara ett kvinnovälde, så synes Bibeln och andeligt upplysta lärares åsikter styrka denna erfarenhets sanning på något vis.

420. Men hur skulle själen efter döden reda sig utan kroppsorganer, eller må de medtagas!

430. Frukter deraf har nog mycket börjat bevisa sig i södern (rationella Tyskland)

438. I st. stället för "förGuda heldre afguda?

439. Det är brist på Andans ljus, som gör människan positive god,

443. Ignell och Korforter synas hafva sin Fräsare i sitt förnuft och sin dygd!

449. "Samvets friden". = samvets friheten (skall väl vara.) Åtminstone med.

450. "Nu i vinter 1848" förändras till "år 1848" - - "att civilisation länge sedan öfverlevvat sig sjä. i Europa" är en nog mörk tafla. Mån den ha mer än partiell sanning?

451. definitionen på passiv frihet behagar mig ej så väl.

457. "Slumpen" är tagen från hedenhös och synes mig ej böra framställa i en kristelig skrift ss såsom någon causa efficiens.

476. Ho är aldeles utan religion? D. nat. religioner då? I stället för "religion = sann religion.

491. "Som uphofvet erhållit" &c här fattas något

503. Uppenbarelsens sanningar kunna ej med full logisk eller filosofisk matematisk evidens bevisas

509. & följande målar nog bjert otrons härjningar.

514. "Saltus skett" - Saltus kunde ju här ges Suetice.

522. "Filosofen är hjertlös" - Kunde ej den domen böra mildras? - Auktor själf är ej den minsta filosof. - Mån derföre hjertlös!

534. Jernstör? Dräpande! "Maruriden" är ej fattigt ord -

544. Hjernutan? Hvad är det?

546 § bör börjas så, att detta ej blir ansedt ss. <såsom> auktors mening.

576 &c Borde med citationstecken urmärkas

592 - - - "yrkade Luther" (här borde tilläggas: enligt Paulus 1 Co<sidkant här>

594 Men visserligen vill Gud att vi ej skole dräpa oss - - Gör dig sjelf intet ondt

601 Tendensen på denna deduktion är äkta Lutherskt kristelig, men att alldeles förbanna fullkomlighets driften ss <såsom> in toto en djefvulsk passion skulle jag ej för min del obetingadt göra helst Frälsaren prisar dem saliga, som hungra efter rättfärdighet och uppmanar oss vara fullkomlige ss. <såsom> Gud hvilket högsta mål väl äfven före fallet var m<enni>skans bestämmelse fast denna kallel<två oläsl.bokstäver> fick gm <genom> fallet en falsk rigtning.

605. - - - "en sådan kärlek kan han" &c <et cetera = och så vidare> - - syna < = J.D:s tillägg ovanför de två sträcken> böra modiera<s> t.ex. "En sådan kärlek tyckes den nat.<urliga> filosof<en> mena sig kunna <pappershorn vikt över sista ordet på sidan, max 4 bokstäver>.

608. Ulterius kan ju försvenskas för dem som ej känna Latin.

644. Heinroth synes mena det ideella, oförderfvade förnuftet, men detta hade han bort mer antyda, och ej stödja rationalisterna

664. "de potentia" bör försvenskas eller i en not förklaras.

667. nb utan Guds andas nådekraft.

670. Auktor gör passionen till suverän och det nästan obetingadt å i allo?

680. Nog tycks detta vara att sätta Kyrkan midt i byn.

685<686?> Efter Gnoti Sauton sätt (Känn dig sjelf) - - och dito Gnoti <grekiskt ord för Kristus> &c

693. (1sta meningen är ofullständig eller hör till förra §s slutmening <)>

698. och skrifförmåga? -

701. Ett nog hårdt omdöme om "presterna" att de kollektivt äro anti Kristis redskap. Tål ej detta mildring, då ju ock många ej blott dödt orthodoxa utan ock lefvande orthodoxa finnas inom vår värdade Korps?

710. Hvarföre skulle filosofen omöjligen kunna och vilja det? Heldre: "Så länge han ej medgifver" &c
713. (Heinroth) bör här utstrykas, ty så hjertlös och främmande för Andans inflytelse kan man väl ändå ej billigen göra honom
731. - Detta är ej behörig skugga på skolorna, hvarmed åtm.<instone> menats väl.
764. Derföre säger Luther / Heldre Derföre lärer Luther/ med skäl att Tron och deraf följ. kärlek och Gudsfruktan äro rätta källan &c .... hvilket ock öfverensstämma med denna Apostl. grundsats: allt, s<om> ej går af tron är synd.
767. och kan ej annars (ej vara ren och andelig, sig sjelf lämnad)
773. Då man med Passioner fäster vanligen begrepp af onda begär, hvaraf m<änni>skan lider (passio) så behagar detta ord sämre i god mening. Heldre moral. drifter/begär el.<ler> dyl.<igt>.
- 774 då hade auktor kunnat slippa ge filosof<er>na denna i följ.<ande> §§ sparlakanslexa.
778. Erik Janson var en ulf. Men nog är det sannt, att många blinda förblandar äkta Läsare med Erik Jansson. Vi märke de förra, ej de sednare. Så bör ock ställas h. I.<?>
801. Rodnad får af auktor dåligt betyg. Men då ett barn en yngling rodnar för en ringa beskyllning, grundad eller icke, så bevisa det, me judice, att han ej har så tjock samvetshud, som en äldre, som ej ens rådgar vid de öm<m>aste och skarpaste bestraffningar för svårare förbrytelser.
806. Luther påstår att ingen behåller ren Jungfrudom till 20 (17?) år.
826. Hund-religion låter barbariskt - åtminstone mörkt och behöver förklaring.
827. Mjäkande är ett ord, s.<om> ej Svenska Akademien adopterat.
832. Något friare öfversättning el. tolkning. Närmare texten synes vara, att skriva t. ex. så: Ig<eno>m väckelsen fick m. a Klarare medvetande af lag och således af synd som helst i <oläsligt ord> af lagförbudet blef dessmer rebelsk.
834. Om aposteln här talar om sin person och om en troende derom äro tolkarne oense. Väl kan den väcktes erfarenhet af syndens magt ock vara den troendes, men denne er ingen syndaträl, ty en sådan har ej del i Kristo.

843. Detta citat ogillar auktor med skäl. Men detta ogillande borde med några skarpa ord i slutet eller början af citatet uttalas.

845. Dessutom - adde: - säga den döda Kristendomens heroer patimi o´ adeptes... <vikt sidkant döljer ett par tre bokstäver>.

853-854. Kan så vara här i lifvet... Men säger filosofen, auktor nederdrar och binder själen för mycket i materialismo.

856. Men han vill ej gerna taga skulden på sig sjelf.

866. Som dygd kan ej gäta talis vara ett brott (en odygd). Men salighetsgrund är ej ens d. sanna dygden (trons frukt) "Gör" liksom "narr af försoningen" eller föraktar N.T. <Nya Testamentets> blod, hvilket af apostl.<arna> utmålas såsom den gräsligaste synd.

867. Den egna / nat.<turliga> / dygden - eller förtröstan på någon dygd (sann eller falsk)

871. - nb. i det öm<m>are föräldrahjertat

872. Att vilja komma bland goda änglar och ha godt up<p>såt tillhör dock väckelsen

874. Men genom Evangelium skola ock otrogne kallas, lockas och röras.

876. - - - känner ej rätt sitt stora behof af nåden.

878. Att Gud ock med fattigdom åsyftar menskans eviga väl, får ej förnekas.

879. Alla Guds gåfvor äro visserligen ett kärleks bevis af Gud, men &c

888. O! hur många väckelser förqväfvvas. Auktor ser här på fullare uppvaknad<e>

(890. Bekräftar denna förmodan)

891. Rätt! - "De s.<om> mig hata säger Gud om dem s.<om> ej älska Hm <Honom> = alla nat.<turliga> m<enniskor>

893. Stumma hundar äro väl ej alle väktare ändå.

898. I allmänhet taget (Kunde man väl tillägga)

900. Buffeloxar ett fullt epithet åt forntidens sublimaste och djupaste hedning...<sidkanten böjd över sista bokstäverna>

90<?> (så vidt de ej varit botfärdiga Kristna nb.)

942. = "Som Påfven" (adde) har stulit himmelrikets nycklar

943. (Den Kantiska F<iloso>fen)

959. Latin bör här t.ex. i en not eller Parenthes öfversättas, för läsare s.<om> ej kunna Latin.

963. Nog medges detta. Men så förutsättes ock här aflelsen, (som sparsamt bör omtalas)

968. Sista meningens satir borde måhända ändras t. ex. Fortgår lättsinnet ock får ett filosof. otronsbarn redigera Handboken, så är fara värda

974 "Styf och stolt i läran" säger Luther..... Eljest härlig mot hvar man &c

1003. Quadratum circuli må försvenskas eller auktors mening här göras tydligare.

1016. Att en troende blir i grund uprigtig, måste medgifvas eller att han öppnar sitt hjerta så på vid gafvel för alla kan betviflas mer än tillstyrkas. Att det sker för en väckt lärare är intet under, helst om läraren varit väckaren.

1038<?> I st.<ället> för heliga hatet heldre: Skenheliga hatet

1054. Ej för att ta i grafven "utan liksom skulle man ta i grafven<">

1057. Ej det nat. per se utan det accendentala syndiga är förkasteligt. Eljest skulle äfven det Gud skapat förkastas o´ sakna allt mor.<aliskt> värde

1066. Förmodeligen (Nimiscum) bättringstårar = skall väl vara bättr <oläsligt ord> kantänka

1071. Heldre detta slut. Huru mån det vara nu?

1088. Här torde en sårad filosof utropa: O! den Lapphunden!

1089. "den dygdigaste" nb i yttre måtto (sann dygd finns i sann tro)

1104. Dock tillåter Kristendomen sjelfförsvar mot nidingar

1127. Mätte ej denna förf. förfallit till ett finare antinomisteri!

1130. Luthers Evangel. pred<ikninga>r missbrukas mycket. Men det rena goda Evangelium - har ju i alla tider haft det missödet! Barnen måste dock få bröd, fast många hundar ock snappa det.

1124. Att Arndt och Spener skolat börjat från galen ända tål en god förklaring och kan ej obetingadt medgifvas.

1124. Likaså att peruken här är förklaringsgrund.
1128. Likaså att Petrus ej skola älska Frälsaren före fallet.
1130. Liknelsen om vällingen synes ej så väl vald i ett så alfvarligt ämne.
1136. Kontradiktion adde förklaring (motsägelse)
1139. Presten? - alltid? allestädes? Här tål att jemka...
1140. Ej menar väl auktor hvarje prest! - Derföre bör uttrycket modifieras.
1141. t. ex så: Många ja ock af berömde talare &c
- 1155 & 1156 "Presterna" = heldre: dessa eller dylika döda Prester &c.
1160. "är jag nästan rädd" bör heta så är det vid Gud! visst &c.
1162. En Gerhard, Hollaz o´ flere dylika ha ock skrivit Dogmatik.
1166. Konventikelplakatet har ock flera goda stadganden, t. ex. om Sabbathens helgande, om husandakt, m.m. Deri bör det få rättvisa. Bränmärkas bör blott förbudet för andaktssammankomster.
1174. Men huru då stäffa en sådan som Erik Jansson, en sådan ulf, om Konventikel plakatet aldeles borttages, utan ersättning?
1179. Er.<ik> Janss.<on> är nu (ss <såsom> bekant) nesligen död - Någon bättre predikant på gatorna skulle väl ock kunnat föreslås
1778. Här menas väl ErkeBiskop Wallin?
1179. Att så momentant begränsa användelsen, är Methodistiskt
1180. Heldre: det är som skulle de ha Luther till sin Påfve och Medlare som för dem alla &c.
1181. Nu ser det mångenstäds så ut som skulle &c. L/.
1185. nb. De andligt döda presterna
- 1187 En stor hop af prestersk<ap>
1194. Erik Jansson hade ej blott "förmenta", utan flera verkliga villfarelser. Att dessa till en början bättre kunnat rättas om Biskop ock prester varit mer populära o´ vaksamma, vill väl auktor säga och bör i en not tydligare utföras.

1197. Men uplysa och leda de ensidigare och okunnigare tillhör onekligen presterna.

1198. Alla troende älska Gud öfver allt, fast ej fullkomligt. Fullkomligt rena från allt djäfvulens väsende äro de dock icke. Det förra skall tillväxa, det sednare aftaga intill döden. Begge sidorna hör till ett. Men kärlekslöftet borde m<två otydl. bokstäver> i Nya Handboken varit byggdt på "tron, som ej utan kärlek är". Hvarföre kunde ej nya och gamla böckerna ha samma nådens grund och ordning, fast mycket i de nya och mycket i gamla särdeles Psalmboken /är/ <ordet "är" har strukits över> nu synes platt.

1200. Ej alla separatister ha så ömtåliga samveten, som auktor synes förmoda.

1201. Att presterna in toto eller kollektivt blott arbeta att qväfva allt andeligt lif är en nog hård beskyllning, hvarigenom auktor bryter stafven öfver hela ståndet och hvarje enskildt, således äfven sig sjelf, så att prest betyder detsamma som en afsvuren fiende till andligt lif och nya böckerna anses djefvulskt påsyfta detta svarta ändamål, att qväfva allt lif. Nog låta många prester få på pelsen. Men ej må man "fanatisera den råa massan" med att på presterna hvälfva all skulden för den andliga död, s.<som> luktar kring Kristenheten.

1203. Många af de högre prester inträffar diktan efter stjernor.

1204. "Snorvabblor" har ej auktoritet och är nog rått heldre: bubblor

1205. Att prester blott trakterar med dynga är en mindre städad mer bister beskyllning, som auktor sjelf fått i H..a.

1206. "Mjäkande" tror jag knap<p>t är Svenska. Meningen är väl: Geta-bräkande eller katt-jamande.

1209. Ej förnekar Bruhn väckelse och ånger m.m dem han tvärtom definierar. Men han vill i den anförda meningen fördöma lösa inbildningar och känslor utom ordet och andan. Dock medges att han ej så obetingat bordt till svärmeri räkna alla sensationes in<ca 5 oläsliga bokstäver>.

1211. "Med sina lärda kompendier" borde uteslutas eller modifieras så att blott det förvända och antikristiska i lärdomen och kompendierna fördömes. Paulus o´ Luther mfl. mädde ej illa af sin lärdom.

1211. Quäsa finns ej i rena Svenskan, utan = qväfwa.

1213. 1214. Nog behöriga och betänkliga Klagomål - Recte Seaevola!

1230. Exalteradt är ss. <såsom> bekant tvetydigt - och tas ofta = medvetslöst &c Derföre önskas heraf en förklaring i en not eller parenthes.

1231. helst rabulister ock medgifvas kunna vara exalterade.

1232. Vi frukta nästan = Vi äre alldeles öfvertygade.

1238. Både ljus och mörker, hvete och oräs "framskrider". - - Detta skuggsidan - Men märkvärdigt att Kristendomen i allmänhet bättre trifs i Europ.<eisk> kultur, än i Asiatisk råhet. Äfven stjernkunskapen up<p> dagar Guds storhet - vår ringhet.

1239. Ej gjorde Påfven rätt, då han arresterar för en sann up<p>täckt ehuru farliga följder den kunde ha gen<om> det mskl.<mänskliga> förderfvet.

1241. Detta kom af Gudomens orätta up<p>fattning ej af planetsystemets rätta -

1251. Vi veta ej så noga ... 1251 Hardtnär kom<m>a af sig i Fader vår

1252. Här bör åter den hårda domen mildras och skiljas mellan Prester Eljest är Auktor sjelf ej den minska filosof bland Prester såsom detta verk nogsamnt visar.

1263. - ja, ända från Abels tid. /då ock/ <Dahlbergs tillägg ovanför raden> (Cain förnemste och Sjelfffrom /och gjorde frukt/ <Dahlebergs tillägg ovanför raden>

1265. Ej ha väl filosoferna skjutit all skulden härå på presterna?

1270 Åter en hård dom mot prester, af hvilka dock flere i alla tider velat sympatisera med skriften ock Guds vilja så vidt den varit dem känd.

1292. Rationalist och Theol. Doktor äro ej synonymer. Meningen skall vara - - - - - rationalist vore han än theol. Doktor, - eller den lärdaste theolog ..... Många Theol. Doktorer ha varit tämligen okunniga i theologi t.ex. Svanberg.

1310. Eljest äro Erik Jansarna inga goda exempel <.> Deremot bör ock auktor reserv<era> sig t. ex med denna modifikation: Erik Jansarna, så förvillade de än blefvo och så föraktade, ...&c.

1319. infern. brånaden h.e helfvetets eld (kunde tilläggas.<.)>

1322. "Känna först tro sedan" är en äfventyrlig sats ock synas strida mot Luthers tron är emot känslan ock byggd ej på den men på Ordet. Derföre behöfver denna sats en god förklaring - att känna = andeligt ljus; som måste tändas förut och poneras uti hjertat.

1326. Hedningarna ha väl ock religio naturalis (fast ej sufficiens.)

1328 - alla rationalister /heldre/ (= största delen af vår tids rationalister.<.)>

1357. Voltaire s.<om> annars väl girig, lofvade läkaren betydligt af sin egendom, och &c

1360. Snille kan han ej förvärfva dig.. och knap<p>t talang.

1369. Den ädla konsten t.ex. äkta musik och lasten (t.ex. fylleri böra dock skiljas från hvarandre. Den förra fördömes ej ens af de strängare pietister.. (ehuru auktors tendens är rätt.)

1370 Ej förer hvarje sinlig vederqvickelse genast till helfvete...

1374 "tankefriheten" och man kunde tillägga, fritänkeriet.

1418. "en kurs i Psychologien" (adde:) och i guds andas Skola

ÖÖ. 1432 "Alla <ä?>dlare känslor!?! ofta --- föra alla andans rörelser o´ känslor &c

1433<5?> Aldrig för sent att försonas med Gud i nådatiden

1439 "Kristus (adde: säga de) har ingenting förtjent & c

1442 "Kristus (skulle efter deras lära och Erkekättare Ario)" vara &c.

1443. Många Prester (torde eller synas) vara af den tanken....

1452. Filos.<ofen> o´ Ration.<alisten> svara: m<männi>skan, ej Gud, behöfvde försoning.

1454 "Men" (adde: säger man el<le>r invänder rationalisten) "Gud kan ju" &c "Men (adde: Svara vi med en genfråga) hvad gör man &c<?>

1456- - - - om H. ej (adde: hals öfver hufvud) förlåter synderna. En orättvis beskyllning mot Bruhn, som lärer att synd mot den Hel. Ande ej nu kan begås i sin första form, att påstå Jesu underverk, som man ser vara af djefvulen. Dock visa Bruhn, att en fortsatt förhärdelse annu är synd mot den Hel. Anda.

1457. - - - Så trodde ej David. Adde: Så dömer ej ens verldslig lag, att t. ex. en stöld är förlikt med en allmosa.

1459. Reformatorerna kände väl ändå det nödtorftigaste om Xsti <Kristi> mor.<aliska> lidande.

1460. Men Apostlarna fingo ju jemte Jesu undervisning ock andans. Beskyllningen emot dem bör derföre mildras t.ex så: "Detta lidande" synes derföre &c- - - för Theologerna (i allmänhet.)

1462. H. var ej öfvergifven deraf - men det var honom då - liksom en stark som vill digna under en börda ropar: Min kraft - hvi har du öfvergifvit mig?

1468. Nuti<ca 3 oläsliga bokstäver> ehuru de ej tyckes så väl hafva begripit, hvarföre &c

1494. Tag heldre detta språk: "Lagen kommer vrede åstad."

1499. - - - - "ära" som fastmer &c 1. Borgerlig ära är ock ett godt af värde. 2. Anm. Oskulden val väl långt förut mist. Alla quinnor torde efter Luthers påstående för Gud ha mist sin rena mödom (= vara horor) före 20nde året. 3. Anm. en Kristelig mor ger ej en fallen dotter evigt förlorad.

1503. - - - "skola tillfridställas," - - - heldre: skulle tillfridställas

1508. Guds förhållande till oss kan af oss ej klarare, ej /tröstligare/ bättre uppfattas.

1510 "H. nändes .... menniskan (adde allena). Ty obs. men<ni>skan blef ock straffad...

- - - - "som störa den falska samvetsfriden och söka väcka &c (En dylik förklaring torde kanske behöfva ske)

1533. Den s.<om> är brottslig h.<an> är brottslig - och den brottslige kan ej <oläsligt ord> för en Helig Gud. Detta är väl i sig sjelft rätt. Men försoningen allena kan förlika det motsägande . s.<om> ligger i det uttrycket: en skuldfri (förlåten) syndare.

1540 försoningsnåden allena ger en rätt kraft till det goda åt viljan.

1541. All levande tro skådar de himmelska tingen om ock innerligen - stillare.

1543. Mån ej vår tid filos. Xstologi <kristologi?> lärer att himmelriket är i en troende?

1544. I sjelfva verket får ej m<änni>skan alls lita på sina egna känslor, såsom naturliga och egoistiska. Auktor menar dock här de af nåden renade sublimerade känslor. (= "känna Kristus boende i sig"). - - Måhända hade detta bort klarare uttryckas..... Det kan väl ock ske i en not.

1556. Allmogen på landet hyser ofta vördnad för religion, äfven då de låta den vara stängd inom kyrk-muren och Kyrk-timman.

1558. Att kläda sig besynnerligt är åter fasiseiskt <fariseiskt>, - -

1575. Detta Bibelspråk Math.10:28 synes auktor tyda tvärtemot sammanhanget och alla goda exegeter... Magt öfver både kropp och själ har allena Gud. En barnslig räddhåga att mista Gud och komma under Hans straffande hand rekommenderas öfverallt i Guds ord. Denna fruktan är nyttig och nödig så länge menniskan är syndare. Och denna fruktan kan endast genom stigande o´renad kärlek öfvervinnas, åtminstone såtillvida, att d.<en> ej blir herrskande princip = trälaktig - då m<änni>skan komme<r> under lagen. - Auktor bör i utvecklingen här af ej ge stöd åt "de galne andar, som fördrifva, förjaga, Gudsfruktan" såsom Luther skrifver om sin tids antinom.<ister>. Sådant tal är minst väntadt af auktor som eljest är tillräckligt logisk.

1580. upphör all trälaktig fruktan att råda. - - - fast ej att fresta - - - eljest skulle ej de Galater sl. återkommit under lagen..... Frukta Gud är äkta Xstelig <kristelig> mening ej att vara rädd för Gud såsom för ett ondt väsende, utan vara rädd att skiljas från Hm <Honom> &c Detta kan då äfven kallas att frukta för djefvulen.

1583. Gud handlar efter sin stränga rättfärdighet med alla s.<om> ej tro på Sonen.

1585. Auktors öfvertygelse kan respekteras men delas af ingen tolkare, så vidt jag vet.

1604. Detta språk syftar, ss. <såsom> bekant är, på försonaren (Logos) <ordet inom parentes är skrivet med grekiska bokstäver>.

1611. Åter synes auktor vilja debitera apostlarna att de bristfälligt uppfattat försoningen. Må detta mildras, att det ej kränker d.<en> Hel.<ige> ande, s.<om> de i fullt mått fingo &c

1613. Säg heldre Gud sjelf. Guds evige Son den sanna Guden, att ej Svedenbergianism, patropassionernas och antitrinitarernas lära må hyllas.

1617. modifikation (adde: . uppfattning eller dylikt för olärdare läsare) dito en ordförklaring af pars laesa (d.<en> förolämpade parten)

1620. Mån denna beskyllning mot våra moderna theologer kan bevisas?

1624. Ej hvarje motstånd mot d.<en> Hel.<ige> Ande är den oförlåteliga synden emot d.<en> H.<elige> Ande, ty hvar är den, som ej något motstått anden, då köttsligt sinne ej kan annat?

1626. Men<ni>skan skaptas dock med fri vilja och derpå ser väl Lindblom egentl<igen>.

1632. Äfven hvetet växer i Kristenheten, fast ogräs ofta mer synes utbredt.

1637. "fåkunnighet" (står ej i texten och kan ej förevas, Paulus). Skall heta: Ovetandes.

1642. Att djefvulen kallas en gammal kristen och en äkta Lutheran är en hårdare Ironi, som torde behöfva mildras eller förklaras.

1645. "Minne" (s.h. ej kan utplåna) heldre: naturliga samvete &c

1650 "Fadren är större än jag" afse Jesu förnedringstillstånd.

1651. Lider minst = heldre: naturl. eller vanligen lider mindre - ty att en far stundom kan lida mer än en mor af barnets brott förnekas väl icke.

1658. Men Skaparen och Frälsaren skulle ju skiljas såsom Far och mor.... ?

1659. Här är Ignell en stallbroder åt storkättaren Arius i sjelfva hufvudthemat.

1662. "Så ser Gud ut, då H.<an> är vred." Är H.<an> då alltid blod lidande, ej straffande?

1667. - - - "försoning"? adde: hvad skall då kunna röra er dertill?

1676 Det repiterade monne? gör meningen tung och svårfattligare och kunde utan skada borttagas eller lätt ändras.

1703. Förbindelsen att älska Gud öfver allt &c kan ej af all verdens böcker upphävas - och står gvar äfven om den stode i döpelseformuläret. Om förmågan blir en annan fråga. Men utan det att den döpte får Kristi lags fullbordan, så blir han g<eno>m döpelsenåden och tron villig och får ock någon kraft att älska &c (utan kärlek tron aldrig är) ehuru han ej för kärleken s.<om> alltid blir bristfällig, rättfärdiggöres, men på rättfärdigg<görelsen> följer den, helgelse.

1709. Denna § synes innebära en motsägelse mot sig sjelf och en motsägelse mot hvad auktor förr antydt. Att "goda viljan ej kan göra tillfyllest" heter det, hvadan slutes, att d.<en> goda viljan dock göra mycket... Derpå heter det att den göra intet. - Detta är sjelfmotsägelsen.

Motsägelsen mot det förr antydda, att en kristen har viljan ej förmågan enl. rom 7 K. synes strida mot auktors förr uttalade åsigt, att detta syftar närmast på det vanmäktiga tillståndet under lagen. Men auktor talar här om en Kristen h. e. en af nåden och försoningen delaktig. Här inträder ett annat förhållande se Rom. 8 Kap. Der måste vara bättring, tro, kärlek, m.m. Eljest är der ingen Kristendom. Auktor, s. <om> bättre känner detta, synes ock ha kunnat bättre uttrycka det, än s. <om> skett i denna §.

1170 <fel, skall väl stå 1710> Är "den goda vilja", som Fredsfursten gifver enl. <igt> Änglasongen "Guds frid, som regerar hjertat", ej kan väl den vara vanmäktig? Auktor talar väl här om den naturliga viljan den hjertat är af nåden oförändradt.

1713. - - - "F<ilosofo>n - - - blir aldrig bättre (guá talis <?>) kunde utsättas, eljest blir domen hård. Saulus fast filosof blef Paulus.

1721. Viljan kan ju vara ond i ett afseende (g<eno>m naturliga förderfvet) god i ett annat (genom nåden) liksom friheten kan egas i ett ej i ett annat (pos.) hänseende.

1722. Men visst måste viljan poneras god eller ond; huru eljest förstå änglasången: Menniskomen en god vilje. Änglarne ville väl att vår vilja skulle vara såsom i förstone, och bli det genom den andre Adam (Xstus) < = Kristus>

1723. Men god vilja finnas dock i den pånyttfödda, fast Gud verkar och gifvit den. Ss. <såsom> den ursprungliga goda viljan, s. <om> auktor ej synes ponera utan häri lutar åt Katholikerna, att människan fördes in juris naturalibus. Att göra människan så utan vilja är godt i den mening att nedslå den onda egenviljan, men är ej heller denna hennes utan satans, så får han hela skulden för människans onda vilja, liksom Gud skall ha hela äran för en god. Men ss. <såsom> en Kristen kan jag dock säga, att min vilja är (vorden) god. fast Gud gifvit den, liksom om han åter gifvit en frisk hand, s. <om> förr var vissnad och jag kallar denna handen min. (Saken tål att tänka på)

1726. Nu Gudskelof! heldre nu menar han. - Guds lov bör ej brukas ironice <ironiskt?>

1736. "Svartande" heldre: svarta eller den mörksens Ande, som heter &c.

1737 Parenthesen bör ställas så: "Icke många vise äro kallade" skrifver Paulus eller: såsom ock Paulus försäkrar: Icke många vise &c.

1738 de öfverskrifna orden: "Stadar Saker" eller hvad de skola vara äro otydligt skrifna.

1742 I och af nåden äro väl ock de gode änglar det de äro.

1746. Hvarföre piskas precis 3 ggr å rad? Är detta Bibl.<iskt> eller vidskepligt? Heldre: piskas tills storsinnet måste ge sig - - (Anm. utpiskadt blir det först genom döden)

1748. Jag måste tillstå, att Gerlach och Vensió här kunnat vara klarare. Att liknelsens andel.<iga> syfte af dem rätt uppfattas läser ej rättvist kunna nekas. - Men då de låta den förlorade sonen förlösa jordiska egodelar "naturliga gåfvor" så är väl onekligt, att det är rätt såtillvida, som liknelsen är tagen af en jordisk (diktad eller verklig) händelse äfvensom i bättringen ofta yttre förluster af nat.<urliga> gåfvor bli ej blott straff för synden utan ock väckelser (indirekte) till omvändelse och påminnelse att andel.<iga> egodelar äro bortmistade, de der vida dyrbarare äro och böra igensökas. Så ungefär är väl Gerlachs mening... Måhända har auktor här varit något strängare i sitt omdöme öfver denna hans tolkning. (Supplera är ej kassera).

1750. En nog fintlig förklaring, som skulle af den allegoriserande, rikhaltiga Origenes gerna hållits till godo och väl ock kan väl användas liknelsevis af hvem som helst. Men om Frälsaren här såg direkte på egenrättfärdigheten, derpå "tvista väl de lärde" = Dygden är trones frukt, ej salighetsgrund. Lindbloms advokat är jag ej. Men tror dock, att han ej här velat lägga dygden till Salighetsgrund, utan accepterat en grundsats, som kan vara si o´ så.

1752. Svinadrafven tydes väl eljest vanl.<igen> på det jordiska och syndiga, s.<om> ej kan tillfredsställas: - Dock - egenrättf<ärdighete>n är ock något jordiskt.

1757. Kan det icke bli en grundligare förbättring. Är det icke så att nöden är en peksticka åt Guds ord, äfven den timliga nöden, fast d.<en> ej hos en hvar det verkar.

1758. Man vet väl, att en falsk bättring ej medför saligheten hvarken der el.<ler> här - men auktor sätter sig väl i d.<en> nat.<urliga> m<änni>skans ståndpunkt.

1759. Men huru kunde då den äldre vara så stygg, att h.<an> ej ville gå in?

1760. Det behöfver ej antagas, fast man antar, att en menniska stått i nåd allt från barndom, fast dagligen syndig, dock dagligen förlåten och g<eno>m tron egare af Xsti <Kristi> rättfärd.<ighet> .. fin<n>s ingen dygd? - "att i eder tro må finnas dygd" yrkar dock apostelen. - - men sig sjelf lemnad, annars<.>

1763. Kunna då änglar afvundas...? Mitt = ditt - allt öppet för dig.. att mitt är ditt af nåd.... - Nåja det blir ju ändå mild <?> Phariseernas knorr gaf anledning till liknelsen. Detta synes ge en klar. Egenrättf.<ärdiga> knorrar mot d.<en> fria nådens rikdom afvu<oläslig bokstav> En bror har ej fadershjerta, minst en <oläsligt ord>bror.

Slutord

Dessa äro de få och små anmärkningar, undertecknad välment gjort under genomläsningen af det intressanta dårhushjonet.

Ty värr har min tid varit såsom min Psychologiska insigt mycket inskränkt. I huvudsaken är jag dessutom ense med auktor som sökt och följt Bibelns och Luthers grundsatser.. Der jag någon gång gjort en lättare anmärkning så har det skett dels för att yttra mig, dels för att ge auktor anledning att närmare tänka på saken. Skulle därigenom någon ändring här och der komma att ske innan manuscriptet tryckes, så föreslår jag att dessa ändringar och förklaringar skrives på särskildt papper, signerade med bokstäfver eller siffror eller att särskilda blad insättas der noter och förändringar ske och de gamla bladen öfverkorsas eller borttages, helst der mer ändring är. Detta, att ej manuskriptet skall behöfva omskrivas - Skulle åter detta ske, så önskas att de filosofiska termer som helst i förstone förekomma i möjligaste måtto unvikas eller förklaras, på det boken med dess mer intresse må läsas äfven af olärdare, helst stilen annars är ganska klar. - Skulle ock bitterheten emot filosoferna kunna blidkas, vill jag gerna be för dem; - att ej bönderna samlas med yxor för att uppsöka Kant, såsom anekdoten berättar ha skett då en gång en Prest hade i en predikan illa tilltygat Kant, som då spökade, särdeles i början af detta århundrade heldst vid akademierna.

För auktors klara blick i nådens ordning och nit att vara "dåre för Kristi skull" vare Herren prisad. Gifve Han sjelf sin wälsignelse, att dårhushjonet må göra rätt många sådana dårar bland de visa!

Råneå d 5te Sept 1851   Jacob Dahlberg

—

Original. FKHS Kollerska samlingen. Nationalarkivet Helsingfors.

